

יום	יום לחדש	יום מוהר"א	ליקוטי מוהר"א	ליקוטי הלכות מוהר"א	משנה ברורה ה"א	עלים לתרופה	שולחן ערוך דש"ס
שבת	כ"ב	עז:	רטו	חזרה	תמו-מח ג, א.		
א	כ"ג	עת.	רטז	קלב.	תמט-ג ב, ג.		
ב	כ"ד	עה:	ריו	קלב:	תנא-ב ד, ה.		
ג	כ"ה	עט.	ריה	קלג.	תנג-ב ו, ז.		
ד	כ"ו	עט:	ריט	קלג:	תנה-ו ח, א.		
ה	כ"ז	פ.	רכ	קלד.	תנה-ח ב, ג.		
ו	כ"ח	פ:	רכא	חזרה	תנט-ס ד, א.		

בקרני אדר

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

358 | פרשת כי תשא | כ"ב אדר א' תשפ"ד

דבר המערכת

אשרייך קהילתנו הקדושה! שבת שהרנו' שהועברו בכל בתי המדרשות דקהילתנו נפלו על אזניים קשובות של צמאי דעת את ה', מבקשי טהרה, המייחלים להוסיף בקודש לגדור גדר בתוספת התקדשות ופרישות מכל כלי המשחית המתחדשים בדורנו.

אחת מיסודי היסודות הייחודיות של קהילתנו היא השמירה המעולה והגדרים העצומים המיוסדים בה להתנזר מכל הכלים הפסולים הללו ומהדומה לדומה להם, ואכן אין מזרזין אלא למזרזין, כאשר בשבת העברה יחדו כל השיחות בעת קידושא רבה וסעודה שלישית בסיום ימי השובבי"ם הקדושים שנועדו לתיקון בדקי הקדושה, לעורר הלבבות לאזור חיל ולהתעצם בקדושה ובטהרה.

אין מציאות של שמירה עצמית דבור מבול שכזה, וכמו שאמרו חז"ל "אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו" (קידושין לז), חובתנו להמשיך סייעתא דשמיא אלוקית להינצל מכל אלה, וזאת על ידי ההתקדשות מלמטה לפי כוחנו, וכפי שהבטיחו לנו חז"ל (יומא טז): "התקדשתם והייתם קדושים - אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה, מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, בעולם הזה מקדשין אותו בעולם הבא".

מי שחפץ בשמירה עליונה ואלוקית עליו ועל בני ביתו, חובתו לגדור גדרים גם במותר לו ולהתנזר גם ממה שנראה ככשר לתכחילה, כדי להתרחק יותר ויותר ממקום הסכנה, ואז מן השמים יסייעו בעדו ובעד ביתו להיות שמורים ונצורים מכל פגע רע.

וכך כותב מוהר"ן: "האיש הכשר, כל יסוד כוונתו ורצונו הוא בשביל התכלית האחרון, שמגיל עצמו מנעוריו להסתכל על קצו וסופו האחרון ומה יעשה ליום פקודה, וכל תשוקתו ורצונו להכיר את השם יתברך באמת, ולפרוש את עצמו מכל התאוות רעות ולזכות לחטוף טוב כל ימיו בשביל תכליתו הנצחית, ובדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו וכמו שאמרו חז"ל 'הבא ליטרה מסייעין לו'" (ליקוטי הלכות ברכת השחר ה, עח).

העורכים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

עקר השמירה אי אפְּשֵׁר להִיְתוֹת, כִּי אִם עַל דְּי מִילֵי דְשְׁתוּתָא, כְּמוֹ שְׁשִׁמְעֵתִי מִפְּיֹ זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָהּ, שְׁאִמְרַ בְּזֵה הַלְשׁוֹן: "סַע הָאֵס אֶפְּנִים אִז מְעָ קַעֵן מְעָר נִיט פְּרִיילִיךְ זִיין נָאָר מִיט נֶאָרִישׁ מֵאָכֵן זִיךְ".

(ליקוטי הלכות)

וְרֵאָה בְּטוֹב

עושה, תפקידנו רק לדון לכף זכות, ולהבליט ולעורר את חלק הטוב שבו, שישאף וירצה יותר ויותר, ולא מעבר לכך.

וכך מזהיר אותנו רבי נתן: "אף על פי שבוודאי מצוה גדולה לדבר עם חברו בכל פעם ביראת שמים, ולרחם עליו ולהוציא מעוונות וקלקולים שלו, אף על פי כן צריכים לזהר מאד שיהיה העסק לטובה ולא לרעה, לתקן ולא לקלקל יותר ח"ו, שלא להסתכל ביותר בגנותו של חברו ובחסרונותיו. כי רוב הקטטות והמריבות ושנאת חינום נמשך רק מזה, מה שכל אחד מסתכל שלא בעין יפה בחברו ומחפש למצוא בו רק הפגמים ומידות רעות, עד שנדמה לו שאי אפשר לסבלם, וממילא כמו כן מסתכל בו חברו גם כן להיפך, עד שנתעורר שנאת חנם וקטטות ביניהם, שכל זה בא רק על ידי זה שמסתכל ביותר בחברו. כי באמת צריכין לדון את כל אדם לכף זכות, וצריכים שיתגבר הרחמנות להיכנס עם חברו לפנים משורת הדין, לבלי להסתכל בו לרעה כי אם לטובה" (עצות ישרות, ע"פ ליקוטי הלכות שו"ת בקרקע ה"ה).

רבי נתן לומד זאת (שם, אות כה) מהאמור בפרשתנו על חובת מנין ישראל על ידי השקלים שנועדו לכפר עליהם מעוון העגל החמור. המנין נועד כדי לצרף ולחבר ולכלול יחד את כל ישישים ריבוא נפשות ישראל כדי שיאירו זה בזה הדעת ויקבלו זה מזה. כי כל אחד מישראל יש לו חלק בדעת הקדוש, וכל אחד צריך לקבל מחברו ולהאיר בחברו מנקודתו הטובה, אבל על ידי המנין יכול לשלוט הגוף ח"ו, מהו נגף זה?! "שכל אחד ירצה להיכנס בגבול חברו מה שאינו שייך לו, ועל"ז יימשך חורבן חלילה, ולכן צריך לזהר מאד לבלי להסתכל בחברו יותר מדאי, ועל כן הוזהרו למנותם על ידי מחצית השקל דווקא, 'מחצית' מרמז שכל אחד צריך שחברו ישלימו, אבל אף על פי כן אסור שייטן אחד בעד חברו, כי אף "שכל אחד צריך להשלים חברו שזהו עיקר כוונת המנין כדי לכללם ולצרפם ולחברם זה בזה כדי שיאירו זה בזה הדעת הקדוש, אבל אף על פי כן כל אחד ואחד עומד בפני עצמו וצריך לזהר לבלי להרוס הגבול".

במקום נוסף (תפילת המנחה ז, יד) מבאר רבי נתן על קוטב זה את מצות מנין בני ישראל על ידי השקלים, המנין נועד לצמצמם את התלהבות הלב שלפעמים בוטר יותר מדאי. האדם מתלהב על קדושת התפילה ומתחיל לזלזל חלילה בחברו שעדיין לא מתפלל כמוהו, או מתלהב על עוצם מעלת לימוד התורה ומביט ברע עין על חברו שלא מתמיד

המשך בעמוד ד'

"כאלה מדות רעות, ממש בלתי נסבל". זה שנים רבות שהם מכירים זה את זה, ובכל פעם ניכר חברו כבעסו ובכיסו, כזה כעסו ונקמו, כזה צר עין וקשה לב. הוא מנסה לדון אותו לכף זכות אבל פשוט אי אפשר, ההשחתה זועקת, הרוע כל כך בולט.

רבינו הקדוש גילה רבות בגודל מעלת הדיבור עם חברו ביראת שמים שהוא אחד מהכלים העיקריים בעבודת ה', בכח זה ניתן גם לתקן את הלב שנאטם מגודל פגמי הנפש, וכמו שמבאר (בליקו"מ סימן ל"ד) שכאשר האדם פוגם חלילה בקדושה ונופל לאהבות רעות רח"ל אזי לבו נשבר ואינו יכול להכיל אלוקות, כי מחמת העוונות נמשך טמטום וערלת לב שלא להרגיש את הקדושה ושלא לחוש את האמונה והיראה ושאר דברים התלויים בלב.

אין צורך להרחיב במהות הצרה האיזומה הזאת, שהרי עיקר היהדות ועיקר הבחירה הַנְּהַי ב'ודעת היום והשבות אל לבבך' וכשנחרב הלב האדם מצוי בצרה שאין דוגמתה. כל תקוותנו היא הרי על ידי התורה שמלמדת אותנו דרכי חיים, אך כאשר הלב אטום והרוס ואין לאן להשיב את הדעת ולא יכולים לצייר 'לעובדא ולמעשה' שום לימוד הנלמד, הרי רחקה התקוה מאד. ומלבד זאת הלא הלב הנוז מקום היראה, האהבה, השמחה, התמימות, והאמונה, וכל שאר המידות הקדושות שכל יהדותנו תלויים בהם, ומי שלבו הרוחני הרוס הרי הוא כחולה מסוכן הנוטה למות ברוחניות וכל צרות הנפש תלויים בזה ה"י.

כנגד זה - מגלה רבינו הקדוש - קיימת תרופת פלא שמחדשת את הלב ומעוררת אותו לתחיה, ואחת מהנה היא: לדבר עם חברו ביראת שמים! וזאת מפני שבכל אחד מצויה נקודת 'חסד קדושה' שלא נפגמה, נקודת 'צדיק', ובכוחה אפשר להתחדש ולהתרפא לגמרי, 'ועל ידי זה יתבטל ממנו ערלת לבו, שהם כל התאוות, שהם אהבות רעות, שהם חרפת לב, שהם שוברים לבו של אדם, ויזכה לאהבה קדושה'" (ליקוטי עצות, ערך תוכחה. ע"פ ליקו"מ לד).

אך בהתחברות זו עם החבר יש לנקוט בזהירות רבה; אכן תפקידנו לדבר עם חברנו ביראת שמים, להתעורר יחד זה מנקודתו של זה, אבל אסור שנתקרב להביט חברנו ובמהות מעמדו הרוחני יותר מדאי. אם אנו חשים שהתחלנו לדון את חברנו ולראות במומיו ובחסרונותיו, עלינו להתרחק ולקחת מיד צעד לאחור. אין זה תפקידנו, ואין זה לפי כוחנו, לדון ולהבין האם פלוני חייב או זכאי במה שהוא

קידוש ידיים ורגלים המשכת האמונה!

ועשית כבוד נחשת וכנו נחשת לך חצה ...
וְרַחֲצוּ אַהֲרֹן וּבְנָיָו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם

עיקר עבודתם של הכהנים בבית המקדש היה לתקן ולהאיר את האמונה הקדושה, כי שם היו מתקנים ומכפרים את עוונות בני ישראל שהם נגמם האמונה.

"כי עיקר כפרת ותיקון כל העוונות היא על ידי תיקון האמונה, כי פגם כל העוונות הם בבחינת אמונה, כמו שכתוב 'סרתם ועבדתם אלקים אחרים' שתיכף כשסרים מה' יתברך ועוברים איהו עבירה חס ושלוה, תיכף עובדים אלהים אחרים חס ושלוה, כי כל החטאים נמשכין מהיצר הרע שנקרא אל אחר. ועל כל התיקון והכפרה על ידי אכילת הכהנים, בחינת 'כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים', כי על ידי אכילת הקדשים מצחצחין נשמתם שעל ידי זה חוזרת וגדלה האמונה ומעלין האמונה הנפולה שזוהו תיקון כל החטאים שבעולם" (ליקוטי הלכות, בכור בהמה טהורה ג, א).

ולכן, לא נכנסו הכהנים לעבודתם רק אחר שנטלו ידיהם ורגליהם מן הכיור, כי ה'מים' שהיו רוחצים בהם הוא סוד המשכת האמונה הקדושה, וכלשון מוהר"נ:

"ועל כן הכהנים אסורים להיכנס לבית המקדש ולגשת אל המזבח עד שיקדשו ידיהם ורגליהם במים קדושים שנתקדשו בכיור, כי עיקר המשכת הקדשה על ידי המים שמשם גדלה האמונה, כי עיקר עבודתם היה תיקון האמונה" (שם טו).

יראה עילאה דעילאה!

וְאֵתָהּ קַח לְךָ בְּשֵׁמִים רֹאשׁ מֶרְדֹּךְ

בפסוק זה מרומז 'מרדכי' הצדיק, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: "מרדכי מן התורה מניין? דכתיב מר דרוך ומתרגמין מירא דכ"א" (חולין קלט ע"ב).

נמצא שמרדכי מרומז בסוד הבשמים. וגם 'אסתר' קשורה לענין הריח, שהרי נקרא שמה 'הדסה' שהוא ממיני הבשמים.

הסוד הוא שמרדכי ואסתר מעוררים את הריח הטוב של נשמות ישראל, ומוסיפים בהם כח והארה. וסוד ה'ריח' הוא ענין ה'יראה' - שמרדכי ואסתר מאירים בישראל את היראה עילאה, המבטלת מהם כל שאר היראות והפחדים.

"וזה בחינת פורים שרצה המן להגביר יראות הנפולות מאד, וציווה לזרוע ולהשתחוות לפניו כאילו אין שום יראה עילאה חס ושלוה... ועל כן רצה להשמיד להרוג ולאבד מגודל תוקף הדינים על ידי התגברות היראות הנפולות, וסבר שאין מי שיוכל להעלות יראות נפולות כאלה ולהמתיק ולבטל דינים חזקים וקשים כאלה.

אבל ה' יתברך חמל על עמו ושלח לפניו את מרדכי ואסתר שזכו ליראה עילאה מאד מאד, עד שהיה להם כח להמשיך בצעקתם ותעניתם ה'יראה עילאה דעילאה' שימשיך משיח בעולם שהיא בחינת ריח, בחינת והריחו ביראת ה', שזוהו בחינת מרדכי ואסתר שנקראים על שם הריח הנפלא מאד מאד, בחינת 'מר דרוך' בשמים ראש' שהוא ראש לכל הריחות והבשמים של שמן המשחה. ועיקר הריח הטוב הוא בחינת יראה, בחינת והריחו ביראת ה'. וכן אסתר נקראת 'הדסה' על שם הריח הטוב בחינת אשה יראת ה'.

ועל כן בשמן המשחה נתקדשו כל מעשה המשכן וכליו והכהנים ומלכים ובגדי כהונה, כי כל הקדושות הם בחינת יראה, בחינת יראו את ה' קדושים, כי כל מעשה המשכן הכל היה בשביל להמשיך יראה גדולה.

ומגודל עוצם היראה עילאה ונפלאה שזכה מרדכי, היה לו כח לבטל ולשבר ולעקור קליפת המן עמלק בכל דור ודור, דהיינו לבטל בכל דור בכל אדם ובכל זמן תוקף היראות הנפולות, ולהמשיך על כל אחד מישראל הארה נפלאה מהיראה עילאה דעילאה, שעל ידי היראה הזאת יבוא משיח והכל ישובו לה' מכל מקום שהם. כי יראה זאת נמשכת בשכל עליון כזה, ממקום קדוש ועליון ונורא ונשגב כזה, עד שאי אפשר לקלקלה חס ושלוה בשום אופן בעולם" (ליקוטי הלכות, בכור בהמה טהורה ד, ז).

כפי שביארנו בשבוע שעבר, ענין ה'מילי דשטותא' הוא ירידה למקום הקליפות כדי להעלות את השמחה שנפלה לשם.

ומכלל הדברים אתה למד, שה'מילי דשטותא' אינם אלא 'אמצעי' להיחלץ מהעצבות הנוראה, ולהגיע אל ה'מטרה' הקדושה - לשמוח בה' ובתורתו.

ומי שאינו ממוקד במטרה - שמחה קדושה - והופך את השמחה החיצונית והרדודה של 'מילי דשטותא' למטרה בפני עצמה, אינו אלא מאותה כת שטענה והפכה את השמחה לתכלית.

וכפי שמספר רבינו ב'מעשה מבעל תפילה':

"כת אחרת אמרו שעיקר התכלית הוא שמחה. כי כשנולד בן שמחים; כשיש חתונה שמחים; כשכושבים איזה מדינה שמחים. נמצא שתכלית הכל הוא שמחה. על-כן ביקשו איש שיהיה שמח תמיד, נמצא שהוא אצל התכלית, והוא יהיה מלך עליהם.

והלכו ומצאו שהיה הולך ערל אחד בכתונת בזוי כדרכו, ונשא פלעשיל [= בקבוק] יין-שרף, והלכו אחריו כמה ערלים. וזה הערל היה שמח מאד (כי היה שיכור מאד). וראו שזה הערל הוא שמח מאד ואין לו שום דאגה, על-כן הוטב בעיניהם הערל הזה, כי השיג את התכלית שהוא שמחה. וקיבלו אותו למלך עליהם, ובוודאי הנהיג אותם בדרך הישר.

ובחרו להם ארץ גורמת לענין שלהם, דהיינו מקום כרמים (וכיצא) שהיה עושיין יין, ומההרצנים יהיו עושיין יין-שרף, ולא ילך שום דבר לאיבוד, כי זהו עיקר התכלית אצלם לשתות ולהשתכר ולהיות שמח תמיד, אע"פ שאין שום שייכות וענין לשמחתם, כי אין להם כלל על מה לשמוח, אע"פ כ זה היה עיקר התכלית אצלם להיות שמח תמיד על לא דבר. ובחרו להם ארץ גורמת כנ"ל והלכו וישבו שם" (ספורי מעשיות, מעשה מבעל תפילה).

בסיפורו על אותה כת, מדגיש רבינו שוב ושוב את נקודת טעותם; הם הפכו את השמחה לתכלית בפני עצמה "אף על פי שאין שום שייכות וענין לשמחתם כי אין להם כלל על מה לשמוח", ו"זה היה עיקר התכלית אצלם להיות שמח תמיד על לא דבר". השמחה הפכה אצלם למטרה בפני עצמה, בלי "שום שייכות וענין" למהות השמחה.

לכן גם המליכו עליהם מלך בזוי כל כך; "ערל אחד בכתונת בזוי" שמתהלך עם בקבוק וודקה בידיו... שכן, אם השמחה היא מטרה בפני עצמה, הרי שאותו גוי שיכור השיג את התכלית, שהרי "הוא שמח מאד ואין לו שום דאגה..."

וכך מסביר מוהר"נ את טעותה של אותה כת:

"הכת שאמרו שעיקר התכלית שמחה ושכרות, מבאר גם כן קצת. כי שמחה קדושה הוא בודאי דבר גדול מאד, דהיינו

מילי דשטותא (ג)

לשמוח בה' ובתורתו הקדושה, שזה עיקר שלימות העבודה, כמו שכתוב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה, כי שמחה קדושה היא הנקודה הקדושה של כל המצוות, כמו שכתוב פקודי ה' שרים משמחי לב. כי העיקר הוא לזכות לשמוח בה' ... ומהשמחה הקדושה הזאת, כשנפגמת חס ושלוה, מזה נשתלשל הטעות של הכת הנ"ל שבחרו בהשמחה של הוללות ושכרות, שעל זה נאמר 'ולשמחה מה זה עשה', וכמו שאמרו רבותינו ז"ל בפרק במה מדליקין (מסכת שבת דף ל') 'ולשמחה מה זה עשה, זו שמחה שאינה של מצוה'. ושבתאי אני את השמחה, זו שמחה של מצוה, ללמדך שאין השכינה שורה מתוך עצבות וכו' אלא מתוך שמחה של מצוה" (ליקוטי הלכות, תפילה ד, ח).

וטעות זו - כמו טעותם של שאר הכיתות הרעות - עדיין קיימת בעולם. "כי כל הכיתות רעות הנ"ל הם בחינת מידות הנפולין, והם בכל אדם ובכל זמן, כנראה בחוש את כל המעשה הרע הנעשה תחת השמש על ידי פגם המידות... רק שאצל זה האדם מתגבר זאת המידה רעה ביותר, ועל כן נקרא על שם כת זאת. ואצל אדם אחר מתגברת מדה רעה אחרת, על כן נקרא על שם אותה הכת האחרת, וכן כולם" (שם).

כך שגם אנו, חייבים להישמר מטעותה של כת זו, ולזכור היטב מה התכלית... מה המטרה ומה האמצעי.

ובבואנו לעשות 'מילי דשטותא', נזכור היטב מאין באנו ולאן אנו הולכים, באופן שאכן נבוא על ידי השמחה המזויפת והקליפתית אל השמחה האמיתית.

"גם חיזק את אחד שישמח את עצמו אפילו בעסקי חול. ואמר לו: בודאי כן הוא. שבתחילה צריכין לשמח עצמו במילי דעלמא בכל מה שיכולין, ואחר כך באין לשמחה אמיתית!" (שיחות הר"ן, קעז).

לחידוד הדברים, נוסף ונגדיר:

ה'מילי דשטותא' אינם משמחים את הנשמה, אלא את הגוף. הנשמה אין לה שום שמחה מבדיחות ושטויות, ושמחתה אינו אלא שמחה רוחנית, בה' ובתורתו. אלא שכשהגוף כבד ועצוב, וממאן לשתף פעולה עם שמחת הנשמה, אנו משתמשים עם שמחה גופנית.

וכלשונו הזהב של רבי צדוק הכהן מלובלין: "כאשר הגוף בעצבות... ואין יכול למצוא בלבו שמחה אמיתית, יוכל להרחיב בשחוק שהוא שמחה מדומית לפניו, הגם שאינו באמת בלב, מכל מקום מועיל כלפי הגוף שכולו דמיון" (צדקת הצדיק, אות טז).

וכשהגוף מרפה מעצבותו, בעקבות ה'מילי דשטותא', ניתן דרוך לנשמה לבטא ולהאיר את שמחתה האמיתית.

פנינים מאירים וחידושים מזהירים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע מתוך רשימותיו של הגרי"ם שכמעט שלישי"א אשר ציין ורשם לפניו לזיכרון.

לקט ספרי"ם

פרשת כי תשא

הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב ברכו בעושר, ונעשה אותו איש עשיר מופלג, שאל הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ את רבי מנחם מענדל מרימנוב מה ראה כבודו לתת לאיש אחד כל כך הרבה עשירות, השיב לו, אני ברכתי את האיש הזה סתם בעושר, אבל האיש הזה הוא בעל צדקה גדול, וכידוע מדברי בעל הטורים שהתיבה ונתנו נקראת גם למפרע ונתנו כלומר מסוף התיבה לראשה, לומר לך שכל מה שהאדם נותן לצדקה יחזור אליו ולא יחסר לו מאומה. וזה הדבר עם האיש הזה, כשם שהוא נדבן גדול בלי גבול, כן נותנים לו מן השמים מידה כנגד מידה עושר בלי גבול

כשרוצים לרומם ישראל יש להזכיר מצוותיהם

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם וגו' (שמות ל, א). הביא בשם הרב הרה"ק רבי זוסיא מאניפאלי ז"ע, פירוש פקודיהם תרגום של מצוות, רצה לומר כשתרצה לגרום נשיאות ראש לבני ישראל, תזכיר המצוות שלהם, וחישב אז הרה"ק מקאריץ כמה וכמה מצוות שישאל מקיימין.

כל מה שהאדם נותן לצדקה יחזור אליו ולא יחסר לו מאומה ונתנו איש כופר נפשו לה' (שמות ל, א). מעשה באיש אחד אשר

יין המשמה

יין המשמה מול יין מרורות

יין יש בו חשיבות מיוחדת, הוא גורם לשמחה והתורמומות הדעת כמו שכתוב 'ויין ישמח לבב אנוש' (תהלים קד טו). ולכן תיקנו חז"ל ברכה מפורטת על היין מה שלא מצינו בשאר המשקים, תיקנו לברך 'בורא פרי הגפן' קודם השתיה, וברכת מעין שלוש לאחר השתיה (ברכות לה). ומטעם זה אמרו חז"ל (שם) אין אומרים שירה אלא על היין, ותיקנו לקדש ולהבדיל על היין ולברך ברכת המזון על היין ולברך ברכת חתנים על היין. כך תיקנו גם ארבע כוסות בליל פסח זכר לחירות, ושתיית יין לשמחת יום טוב, ותיקנו להשתכר בפורים עד דלא ידע זכר לנס מרדכי ואסתר.

אמנם כפי גודל החשיבות שיש ביין כששותים במקום ובזמן הנכון, כך מנגד הזהירו על שתיית יין שלא כראוי, וכמובא בגמרא ברכות (זא) 'ש שותהו וטוב לו שנאמר ויין ישמח לבב אנוש, ויש שותהו ורע לו שנאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש'. שהיין יכול לגרום גם לקלילות הדעת פריקת עול ומכשולים, כפי שאמרו (ברכות סג) הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין.

איסורים הנוגעים לשתוי ולשיכור

ומפני שיש כח ביין להביא את האדם לקלות דעת, הגבילה התורה את השתייה בכמה הלכות; אסור לכהן לעבוד עבודה בבית המקדש לאחר ששתה רביעית יין, ואם שתה חייב מיתה והעבודה פסולה (רמב"ם ביאת מקדש פ"א ה"א). גם אסור לתלמיד חכם להורות פסק הלכה לאחר שתיית יין (יר"ד סי' רמב ס"ג), שנאמר 'יין ושכר אל תשת ולהורות את בני ישראל' (ויקרא י ט). וכתב החינוך (מצוה קנב) בטעם המצוה 'שאינו ראוי להתעסק בדברים היקרים בתכלית היוקר כמו עניני המקדש ודברי התורה רק בעת שיהיה האדם מיושב בדעתו ומכוון בכל מעשיו'. ע"כ ומטעם זה אסור לכהן ששתה רביעית יין לישא את כפיו לפי שגם זה נקרא עבודה (סי' קכח ס"ח).

האיסורים הנ"ל הוא רק אם שתה רביעית יין חי בבת אחת שלא בשעת הסעודה (86 סמ"ק לפי רח"ו, 1501 סמ"ק לפי החזו"א). ואף שלגבי ברכה אחרונה קידוש והבדלה וכוס של ברכה וארבע כוסות יוצאים גם בפחות מרביעית יין, שהשנות מלוא לוגמיו או רוב רביעית יוצא. מכל מקום לענין זה אינו די ברוב רביעית, דבפחות משיעור רביעית אין זה משפיע על צלילות דעת האדם, ועיקר האיסור הוא משום שעל ידי היין אין האדם מיושב בדעתו.

ומטעם זה גם אם לא שתה יין רק שאר דברים המשמחים אסור לכהן לעבוד, ואסור להכנס להורות. (פרט לנשיאת כפים שיש מקילים אם לא הגיע לשכרותו של לוט דאיתקש לנויר עיי"ש בשו"ע ד" סנ"א ואכמ"ל).

האיסור להתפלל

כמו כן למדו חז"ל בגמרא ברכות (לא) ממה שנאמר אצל תנה 'ויחשבה עלי לשיכורה' ששיכור אסור להתפלל תפילת שמונה עשרה. אבל יש הבדל בין 'שתוי' לשיכור,

ה'שתוי' אסור להתפלל רק לכתחילה אבל אם התפלל בדיעבד תפלתו תפלה, ואילו 'שיכור' שהתפלל תפלתו תועבה (ש"ע סימן צט).

השליבים במצבי שכרות

בעצם יש שלש דרגות בפוסקים למצבי שכרות: 'שתוי' = השותה רביעית יין חי שלא בתוך הסעודה ועדיין יכול לדבר לפני המלך. 'שיכור' = מי שאינו יכול לדבר לפני המלך אבל עדיין אינו שוטה. 'שכרות של לוט' = שוטה שפטור מכל המצוות.

נמחיש את הדברים: יש כמה שליבים מרגע השתייה עד שהאדם מגיע למצב שכרות של לוט. **שלב ראשון** תיכף לאחר השתייה המוח עדיין צולל רק המצב רוח ורגשי הלב משתנה ומתרומם. **שלב שני** קורה כהמשך להתרוממות המצב רוח שמאבדים את מסווה הבושה והאדם מאפשר לעצמו לגלות מצפוני לבו שלא היה עושה בזמן אחר, במצב זה יכול לעשות דברים שלא תואמים אבל עדיין הוא מתפקד בהליכה ודיבור כרגיל. **שלב שלישי** קורה כשהיין עולה אל המוח ופוגם גם בתפקודי המוח, בשלב זה אין כח במוח לנהל את תפקודיו כראוי, הדיבור של האדם מתבלבל ויחוגו ויוגעו כשיכור, אמנם גם במצב זה עדיין יכול האדם לשלוט במקצת על הבלבולים. **שלב רביעי** הוא שכרותו של לוט, שהיין השתלט על האדם עד שהמוח כבר אינו מצליח לחשוב כלום, ולא ידע בשכבה ובקומה, אינו מבחין בין ארוך המן לברוך מרדכי, ואז הוא שוטה גמור הפטור מכל המצוות.

ההבחנה בהנ"ל

מי שנמצא בשלב ראשון יכול להרגיש בעצמו ולהעיד על עצמו אם המצב רוח שלו משתנה מחמת היין או לא (ש"ע סי' צט ס"ג ומשנ"ב ס"ק ס"ב). וכן בשלב השלישי יכול האדם להרגיש בעצמו אם מצליח לתפקד כרגיל. אבל החלק של חוסר התאמה עם הסביבה לא ניתן להבחין תמיד לבד, שאינה יודעת לבד אם הוא באמת מותאם עם הסביבה, ולכן כתב בשו"ת **הלכות קטנות** (ח"א סי' קפג) שאם מסתפק אם הוא יכול לדבר לפני המלך או לא, צריך שיעידו עליו חבריו ואין הוא יכול להעיד על עצמו. ולהיפך לגבי שכרות של לוט כתבו (שם סי' קכא ס"ה) שקשה לאדם אחר להכיר אם כבר הגיע השיכור למצב הזה, שלפעמים זה רק נראה כך, ואינו כן.

השלב שהמוח צלול - שתוי

לפי פסק השולחן ערוך מי ששתה רביעית יין אף שמרגיש בנפשו צלול בדעת נקרא 'שתוי' ואסור להתפלל תפלת שמונה עשרה, לפי שטבע היין לרומם את רגשי הלב ולהכניס את האדם לקלילות הדעת והמתפלל כך היא דרך גאוה, שהנכנס לעבוד לפני ה' צריך דיעה צלולה לגמרי (הלק"ט ח"ב סי' קכה, משנ"ב ס"ד). ואמרו חז"ל **בגמרא עירובין** (סה) 'זל המפיק מגן בשעת גאוה וחותמין צרות בעד' כלומר; מי שמעביר תפלת מגן אברהם

ושמרו בני ישראל את השבת

דהטעם שאומרים פסוקים אלו הוא בשביל להזכיר את הציבור קודם שמונה עשרה שצריכים להתפלל תפילה של שבת וחג.

אכן **האבודרהם** (מעריב של שבת) כתב דטעם הנ"ל שייך בכל חג, שהרי בכל חג אין חותמים 'שומר עמו ישראל לעד' רק 'הפורס סוכת שלום עלינו'. שמוסיפים פסוקים של הזכרת חג תיכף לחתימה זו, לומר שיפרס ברכת שלומו עלינו אם נשמור את החג כראוי.

ידוע **שהגרא** ז"ל לא היה נוהג לומר ושמרו שחשש שהוא הפסק בין גאולה לתפלה (מעשה רב סי' טז), וכן הוא מנהג חב"ד שלא לאמרו וכפי שכתוב **בסידור בעל התניא** שמי שאינו אומר ברכת 'יראו עינינו' משום הפסק לא יאמר גם 'ושמרו'. אבל אנו נוהגים כמו שכתב הטור שאין זה חשוב הפסק בין גאולה לתפלה שאם ישמרו בני ישראל ב' שבתות מיד נגאלים.

הגאון רבי חיים נאה בספרו פסקי הסיידור (אות קכח) כותב: 'מורגלא בפומא שהרה"ק **רבי לוי יצחק מבארדיטשוב** זיע"א שאל את הבעל התניא היות ובשעה שישראל אומרים ושמרו בליל שבת נעשה יריד בשמים מדוע הנהיג שלא לאמרו? והשיב לו הבעל התניא כי גם מסמיכת גאולה לתפילה נעשה יריד בשמים ואי אפשר להיות על כל הירידים, ומפני כבודו של הרה"ק מבארדיטשוב הכניס הבעל התניא 'ושמרו' בסידורו.

נוהגים לומר פסוק 'ושמרו' בליל שבת אחר ברכת השכיבו קודם שמונה עשרה, מקור המנהג מובא כבר **בסידור רב עמרם גאון**, והטעם לזה כתב **הטור** (סימן רסז) לפי שברכת 'השכיבו' מיוסד על בקשת שמירה מפחד לילה, ולכן מוסיפים בימות החול בחוץ לארץ אחר השכיבו ברכת 'יראו עינינו' המיוסד מפסוקי שמירה. ובשבת אין אומרים ברכת 'יראו עינינו ופסוקי שמירה, וגם אין חותמים ברכת השכיבו ב'שומר עמו ישראל לעד', שבשבת אין צריכים שמירה שהשבת בעצמו שומר, ולכן אומרים שם פסוק 'ושמרו' להורות שאם ישמרו שבת אין צריכים שמירה.

כעין זה כתב **הכלבו** (סימן לה): 'בחול שאין אנו עסוקים במצוות צריכים אנו לומר 'ושמור צאתנו', אבל שבת שאנו עסוקים במצוות אין אנו צריכים שמירה אחרת, וזהו ברית שלום שלא יהא לנו שום נזק בשבת, ולכן אנו אומרים 'ושמרו' להזכיר אותו ברית. וכן מובא **בשער הכוונות** (תוספת שבת דרוש ג) שנוהגים לומר פסוק 'ושמרו' קודם קדיש, שהלילה היא בחינת שמור.

אמנם **הפרישה** (שם אות ב) תמה על זה, דאם כן למה נוהגים לומר בימים טובים פסוק 'וידיבר משה' וביום כיפור 'כי ביום הזה יכפר' ובראש השנה 'תקעו בחודש שופר', הלא בזה אין מוזכר שום ענין של שמירה. ולכן כתב

בשעת שיכרות ואינו מתפלל, זוכה שחותמים למעלה שלא יבואו צרות בעדו.

אמנם כבר בזמן הראשונים מצינו שהיו מקילים בזה, ולמדו זכות על המקילים; **התרומת הדשו** (סי' מב) כתב לפי שיינות שלנו חלשים ואינם משפיעים על האדם גם לאחר שתיית רביעית נהגו להקל. **המרדכי** (סי' תקבג) כתב שמפני שאין אנו מכוונים בזמן הזה כל כך בתפלה נהגו להקל להתפלל גם כששתוי. ולמעשה כתב **המשנה ברורה** (סק"ג וי) שאף שאין נכון להקל מכל מקום אם יעבור זמן תפלה סומכים על שיטת המקילים.

השלב שמאבדים את הבושה

כשהיין מתחיל להשפיע על המוח יורד מסווה הבושה המכסה את רגשי האדם, והאדם מתחיל לעשות דברים שלא מתאימים לפי כבודו. אבל כל זמן שהוא שולט על התפקודים שלו ומדבר בלא שיבוש, אף שניכר מתוך צורת הדיבור והקול שהוא שתוי, אינו בכלל 'שיכור' כיון שיכול לתפקד ולדבר כמו שצריך בלא שיבושים, ודינו כדין שתוי הנ"ל (עי' רמב"ם פ"ד ה"ז ושועה"ט סי' קפה ס"ה ובהו מיושב קושיית האחרונים המובא במשנ"ב שם סק"ז).

השלב שפוגם בתפקוד

אבל מתי שהיין מתחיל לפגום בתפקוד, שמשתבש דיבורו ובהליכה, הרי הוא בכלל 'שיכור', ואם אינו יכול להיזהר כשעומד לפני המלך לדבר בלי שיבוש תפלתו תועבה. ומובא **בגמרא** (ברכות לא) שהמתפלל בעת שכרות הרי הוא כעובד עבודה זרה, שהתפלה היא עבודת

הלב לפני מלכו של עולם, והמתפלל בשכרות אינו יכול לכיון את לבו שעומד לפני המלך ומבלבל את תפלתו עם דמיונות כוזבים (עי' רמב"ם שם ורשב"א על עין יעקב שם).

ומשמע בפוסקים שאם לפני אנשים פשוטים הוא משתבש בדיבור, אבל בפני מלכים ואנשים מכובדים יש לו את היכולת לדבר כראוי בלי שיבוש מפני יראתם, תפלתו תפלה בדיעבד.

הרמ"א בדרכי משה (אות ג) מוסיף עוד חידוש שאם מתפלל מתוך סידור ורואה לפניו כל מה שאומר, גם אם הוא שיכור מעט ולא יוכל לדבר לפני המלך בלא סידור, מכל מקום אם יודע בעצמו שיוכל להיעזר על ידי הסידור המראה לו מה שיאמר מותר להתפלל. אבל למעשה כותב שאין לסמוך על זה ולא כתב כן אלא ליישב המנהג. וכפי הנראה השלב של הרמ"א מדובר במי שלא נאבד ממנו כח השפיטות, שיכול להבחין בין טוב לרע המוזכר אצלו, ואם שואלים אותו דבר שמוכר לו הוא יודע להשיב (עי' גט מקושר סי' טז אות א).

בשבת יום טוב ופורים

המהרש"ל (יש"ש ביצה פ"ב סי' ה) כתב שיש להקל להתפלל מנחה בשבת ויום טוב, ובפרט בפורים, למי שהוא במצב של 'שתוי' ולא במצב של 'שיכור' שאינו צריך להמתין עד יסייר יינו. וטעמו, דכיון שיכול לעמוד לפני המלך ויכול להתפלל בלי שיבוש ותפלתו תפלה, מה שהוא שתוי אינו נראה כדרך גאוה, כיון שיש מצוה לשתות ביום זה ושמח וטוב לב בשמחתו של מקום.

ר' דוד צבי בן מוהרנ"ת (ט)

מחברתו בקודש

ר' דוד צבי נשא לאשה את בתו החורגת של מוהרנ"ת ז"ל (בת מרת דישל ע"ה זוגתו השניה של מוהרנ"ת).

בשנת תר"ב נחלשה זוגתו, וערך לו מוהרנ"ת מכתב ארוך לחזקו ולאמצו, ובו הזהיר אותו שלא להשתמש ברפואות כלל וכלל, ובו בזמן כתב לו שיתעורר מזה בעצמו לפרש שיחתו להשי"ת ולעבוד השי"ת באמת וזה לשון המכתב:

גדול צערי מצערך מחלישות זוגתך שתחי'

ב' בלק, תר"ב אומאן. שלום לאהובי בני חביבי הרבני מו"ה דוד צבי ז"ל. אתמול קיבלתי מכתבך בתוך מכתב בני שיחי' מטולטשין והיה לי לנחת, אבל גדול צערי מצערך מחלישות זוגתך תחי', וקויתי להשם יתברך שישלח לה רפואה שלימה מן השמים מהרה בלי שום רפואות ותחבולות.

"שישמרו עצמן לכלי לעסוק בשום רפואות, כי כולם שקר וכזב"

ותזהיר מאד מאד את כל בני ביתי [הכוונה להרבנית אשת מוהרנ"ת, שהיתה חמותה של ר' דוד צבי כי אשתו היתה בת אשתו של מוהרנ"ת] שישמרו עצמן לבלי לעסוק עמה בשום רפואות של ההמון, הנקראים באבסקע, ולא רפואות הדאקטורים חס ושלום, כי כולם שקר וכזב לא יועילו ולא יצילו, אדרבא מזיקים הרבה.

"רק ה' לכר רופא אמת נאמן ורחמן, הוא ולא אחר" ואפילו להעצירות לא יעשו שום דבר, כי על פרוב הוא טוב לבריאות הגוף (עיני שיחות הר"ן סי' ל), ואם חס ושלום העצירות יותר מדאי, בוודאי אסור לעסוק בסיבות רפואת שקר שגמייים, כי לא יועילו, ויותר שיזיקו חס ושלום, רק לסמוך על השם יתברך לבד אשר יצר האדם בחכמה וברא בו וכו' עד רופא חולי כל בשר ומפליא לעשות (נוסח ברכת אשר יצר) ורק הוא לבד רופא אמת נאמן ורחמן, הוא יכאיב ויחבש, הוא ולא אחר.

"בכיתי אין רצוני שיכנסו שום סם של רופאי אלילי" וכבר דיברתי בזה הרבה בשם אדמו"ר ז"ל, אך אנכי הואה שעדיין צריכין לברר בזה הרבה, והלואי שיועיל להציל נפשות, על כל פנים בביתי אין רצוני שיכנסו שום סם של רופאי אלילי, רק לקיים כמו ששמעתי מפיו הקדוש שאמר לענין זה בזה הלשון: "וואס טוט מען אז מען איז אין פעלד" וכו' (עיני שיחות הר"ן סי' נ), ואני כפי פרושות אל ה', ישלח עזרה וישועתו מהרה להחלימה ולרפאותה חיש קל מהרה, אמן כן יהי רצון. (סי' שצ"א).

פטירת בנו הילד הנחמד ע"ה

בשנת תר"ד נסתלק עליו בנו, וכנזכר במכתבו של מוהרנ"ת: "יום ה' ויחי, תר"ד אומאן ... אהובי בני חביבי דוד צבי שיחי' כבר כתבתי לך קודם שהודעתני שמועה לא טובה מבנך ז"ל שיעדר בעו"ה, והוכחתך שלא תהיה בכעס ורוגז וקפיא כלל, עתה קיבלתי מכתבך מצערך הקשה והכבד ובכל צרתך לי צר, כי היה בני כי בני בנים הם כבנים.

"גם זה שנעדר הוא לך לבן בעלמא דאתי"

ומה אומר לך בני חביבי, לנחם אותך גלוי לכל כי אין אתה הראשון חס ושלום, כי מדה היא המהלכת על כל הארץ, וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום ועתה למה אבכה אני הולך אליו וכו' (עיני שמ"ב יב, כג), ובפרט כי גם זה שנעדר בעו"ה הוא לך לבן בעלמא דאתי, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל שמוציא את האדם היינו אביהם מעונש גיהנם, וטוען וכו' על חנם הקהית את שיניו וכו' (סי' תמ"ו).

הלכות דרך ארץ

היתה אודות מנהג דרך ארץ - שאף היא ממידת דרך ארץ, לא להקדים שלום לרב מפני הבושה...

ועוד דייקו חז"ל ממעשיו של משה רבינו ע"ה בהיותו במרום, שלא שינה ממנהג המלאכים, ואמרו בתנחומא (וירא יט א): "ללמדך דרך ארץ שלא ישנה אדם ממנהג המדינה, מהיכן אתה למד? אתה למד ממושה, שהרי משה שעלה למרום כתיב ביה 'ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה' (שמות לד כח)". כלומר, שכשם שמשה רבינו לא אכל כדי שלא לשנות ממנהג המקום, כך לא ישנה שום אדם ממנהג המקום שהגיע לשם.

כמו כן, הזהירו חז"ל שלא לפתוח בשיחה עם חבירו בטרם קראו, ולמדו מהנבואה הראשונה של משה, שדיבר עמו השי"ת מאהל מועד מבין שני הכרובים, כדאיתא בגמ' (יומא ד): ויקרא אל משה ואחר כך "וידבר", למה הקדים קריאה לדיבור, לימדה תורה דרך ארץ שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קוראו תחילה...

כמו כן נכללו הרבה כבישות היצר בהלכות דרך ארץ שמנו חז"ל. מכל שכן בהלכות דרך ארץ בסעודה, שלא יהיה נראה כרעבתן וכיוצא בזה. וידוע מאמרו של רבינו הק' שאמר פעם שצריכים לאכול תמיד כדרך שאוכלים לפני אדם חשוב (חיי מוהר"ן עבודת ה' סי' עב), כי כאמור יש הרבה שבירת התאוה באוכלו במתינות ובשמירת חוקי הדרך ארץ, ועל ידי כך מתענדת נפשו, ומתקרב יותר להשי"ת.

ועיין ברש"י (דברים יא ז) משל למלך ששלח את בנו לבית המשתה, והיה יושב ומפקידו: אל תאכל יותר מצרכך, שתבוא נקי לביתך וכו'. כי זה שעל ידי הנימוס והדרך ארץ שלא ילכלך את בגדיו וכו' מוותר על תאוות אכילתו - יש בו כוח השלטת הדעת על הלב. והוא מסוגל גם לשלוט על חומריותו, לשמור על טהרה נשמתו לא ללכלכה בחטאים, להתבונן לכמה וכמה נטר ובורית יזדקקו בגיהנום אצלו מידת דרך ארץ - הרי הוא כתמיו ורבינו. לכן אם קדמה אצלו מידת דרך ארץ - הרי הוא מוכשר לעשות ולקיים את כל דברי התורה בקדושה ובטהרה ובזיכוך הגוף כבר בעולם הזה, ולא יזדקק לניקוי ומירוק בעלמא דאתי.

מסופר שהגה"ק רבי עקיבא איגר זי"ע ישב פעם במסיבה של תלמידי חכמים, ובמשך כל הסעודה לא העיז אף אחד מהם להיות זה שמכבד את הגאון לשאת דברים, עד שבסוף הסעודה פתח הגאון מעצמו בדברי תורה בפלפולי דאורייתא לכבוד העם הנאספים.

לאחר הדרשה ניגש אליו אחד מהשומעים והקשה על פלפולו מגמרא מפורשת.

הגאון העניו רבי עקיבא איגר הודה לדבריו, אך מיד עשה חשבון נפשו ותמה על עצמו, כיצד ומדוע קרה לו כדבר הזה שנעלמה ממנו גמרא מפורשת, והרי כל התורה כולה פרושה היתה לפני אותו גאון כשולחן ערוך ממש.

לאחר הרורו בדבר, תלה זאת במה שפתח מעצמו לומר דברי תורה ולא נטל רשות מן הנוכחים כהלכות דרך ארץ. הגם שהם צמאו מאד לשמוע דבריו, אעפ"כ ייסר את עצמו וראה זה כעונש מדוע לא נהג בהם מנהג דרך ארץ. (מובא בספר תורת המידות "ענוה וגאון" דף שפ"ח, מועתק בספר מאורן של ישראל - תולדות רבי עקיבא איגר זלה"ה עמוד ש"ב)

ובאמת מידה זו של ענוה, שהגדול יטול רשות מהקטן, למדים מבריאת אדם הראשון - תכלית בריאת העולם כולו, שנאמר (בראשית א כו) "נעשה אדם", פירש רש"י: "ואע"פ שלא סייעוהו ביצירתו ויש מקום לטועים, מ"מ לא נמנע הכתוב מלכתוב בלשון זו - כדי ללמד דרך ארץ וענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן".

הלכה זו היא אחת מההלכות הרבות של דרך ארץ אשר נראים כשייכים להנהגות גשמיות ואנושיות פשוטות - אך אליבא דאמת נלמדים בחז"ל דוקא מענינים רמים ונשגבים מאד.

ולדוגמא, מנהג 'אנושי' זה, לקדם בשלום את כל אדם - למדים מעליית משה רבינו למרום, דוקא מאותה שעה נוראה ונשגבה. כדאיתא בגמ' (שבת פט). אמר ר' יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום מצא להקב"ה שקושר קשרים לאותיות. אמר לו: משה, אין שלום בקירך? פרש"י: אין דרך ליתן שלום? [והדברים מפליאים שראשית דיבורו של הקב"ה עם משה היה על ענין של הנהגת דרך ארץ]. ומה השיב לו משה: כלום יש עבד שנותן שלום לרבו? [כלומר, שגם תשובת משה

המשך מעמוד א'

בלימודו, וכן הלאה. ועל כך צריכים צמצום שנעשה על ידי המניין בו כל אחד נמנה בפני עצמו, כי על אף שכולם כלולים יחד אולם הם גם נמנים כל אחד לעצמו, כדי שלא יתערבבו יחד ולא יכנס אחד בגבול חברו. "ואף על פי שבודאי צריך כל אחד מישראל לקבל מחברו מנוקדת הטובה שיש לו בפרטיות, אף על פי כן אסור להרוס את הגבול שלא יתלהב יותר מדאי להיכנס לגבול חברו. ובשביל זה נצטוו למנותם שיהיה נמנה כל אחד ואחד בפני עצמו. כי כל אחד יש לו

ברכת מזל טוב להר"ר נחמן דוד סירגוטא הי"ו להל חולדת הנן יה"ר שיובה לנילו לתורה לחופה ולפעשיט ולחוב נחת קדושה	ברכת מזל טוב להר"ר אריה שטארט הי"ו להל חולדת הנן יה"ר שיובה לנילו לתורה לחופה ולפעשיט ולחוב נחת קדושה	ברכת מזל טוב להר"ר ח' יוסף הלל קניג שליט"א להל איוסיס בנו בחי"ה שליטה צבי נ"ו ע"כ שנת הרה"ה ר' גדליה אורן שפירא שליט"א יה"ר שיובה לנצח בת נאמן בשיאל בדיק וביה"ק ויע"א	ברכת מזל טוב להר"ר נחמן אורלנצ'ק הי"ו להל חולדת הנת יה"ר שיובה לנילו לתורה לחופה ולפעשיט ולחוב נחת קדושה